

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Ufukta Anlam Kazanmış Bir WWW 2.0 Var

Gözümü ekrandan ayırmaksızın heyecanla, yavaş yavaş yükselen sayıyı izlediğimi anımsıyorum. %15 ... .. %17... .. %20... .. Bu günleri de mi görecektik? ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi NASA'nın taa ABD'deki bilgisayarlarına bağlanıp buradan çok yüksek kalitedeki Mars, Jüpiter görüntülerini TÜBİTAK'taki bilgisayarlara indirebiliyorduk. Şansımız yaver gittiğinde, ağdaki trafiğin yoğunluğuna bağlı olarak, günde iki fotoğraf indirebilirdik. Postayla karşılaştırılırsa bu hız çok etkileyiciydi. Yaklaşık on yıl önceydi. O günlerde Bilim ve Teknik Dergisi yazarlarının aniden gökbilime özel bir ilgi duyması da rastlantı değildi. Bilim ve Teknik Dergisi, FTP (File Transfer Protocol) sayesinde okurlarına renkli fotoğrafların süslediği yazıları hazırlayabiliyordu. Böylece Dergi, bilimin, teknolojinin rengarenkliğini okurlarıyla çok daha kolay paylaşabilecekti.

www'nin yaşamımıza girmesi bundan sonraki bir yıl içinde oldu; en azından Türkiye'de. Kullanımımıza sunulan web sitelerinin sayısı çok sınırlı olsa da gökbilim, tıp gibi alanlarda en taze bilim haberlerine erişmek mümkün oluyordu. O günlerde dergide İnternet'ten kaynaklanan bilginin güvenilirliğine, bunların kullanılıp kullanılmamasına ilişkin hararetili tartışmaların yer aldığını anımsıyorum. Dergi yazarları, yalnızca bilinen uluslararası kuruluşların haberlerini kullanmakla bu sorunu eleme-yi başardı. Web sitelerinin sayısının artmasıyla birlikte Bilim ve Teknik yazarlarının çabası da yeni bir boyuta ulaştı: Odak, bu bilgi bombardımanında, çok sayıda 'güvenilir' kaynaktan bilimsel olarak en 'önemli' olanlarını seçebilmek, farklı kaynaklardan da gelseler bunlar arasında ilişki kurup konuyu okurlarının ilgisini çekecek biçimde yazmak oldu. İnternet'i kullanan her birimiz aynı çabayı farklı alanlarda sürdürüyoruz.

Epeyce bir zamandır, web sitelerine gidip o sitelere katkıda da bulunabiliyoruz. Sözelimi İnternet yoluyla kitap aldığımız bir satıcının verdiği servisin kalitesini diğer müşterilerle paylaşabiliyor, anneannemizin poğaçasının tarifini dünyanın dört bir köşesinden insanlarla paylaşabiliyoruz. Ancak İnternet'i sadece bu bilgiye erişmek için kullanıyoruz; bilgi denizinde bize uygun olan veriyi seçme-de ve işlemede onların yardımına başvuramıyoruz. 23-26 Mayıs tarihlerinde İskoçya'nın Edinburgh adlı kentinde gerçekleştirilen WWW2006 konfe-

ransı, www'in geleceğiyle ilgili olarak 46 ülkeden 1200 düşünürü, programcıyı ve hatta işadamları bir araya getirdi. Kongrenin başkanlığını yapan kişi İnternet'in akıl babası, akademisyen ve www Consortium'un direktörü Tim Berners-Lee idi. Bundan 12 yıl önce bu kongre ilk kez Cenevre'de gerçekleştirildiğinde Berners-Lee, www'nin taranabilen ve birbiriyle bağlantılı bir bilgi deposu olacağını öngördüğünü söylemişti. Nitekim bugünkü www, bu görüşün bir ürünü. Tim Berners-Lee www'nin çok hızlı geliştiğini ifade ediyor. Hesaplamalarına göre her web yılı 2,6 aya eşdeğer. Bu demektir ki www'yi ilk kullanmaya başladığımız 90'lı yılların ortalarından bu yana neredeyse web yılıyla yarım asır geçmiş!

Bu kadar gelişmesine karşın www ancak arpa boyu yol katetmiş. Berners-Lee "Bekleyin de görün." diyor, "Şimdiye kadar gördüklerinizin hiçbir şey olmadığını anlayacaksınız". On-yirmi yıl içerisinde, bahsettiği web devriminin "semantik web" ile gerçekleşeceğini ifade ediyor. Tahmin edebileceğimiz her veriyi semantik web'de bulacağız. Buna eşlik eden çok güçlü arama araçları veriyi gözden geçirmemize, kesip biçip analiz etmemize, grafikleştirmemize ve hatta gözümüzde canlandır-mamıza yardımcı olacak. WWW2006, bugün kullandığımız www'nin bir uzantısı olan semantik web'e ilişkin yoğun tartışmalara sahne oldu. Peki, bilgisayar bilgisi İnternet kullanıcılığıyla sınırlı olanlar için ne yenilik getirecekti semantik web?

Sözelimi Londra'daki bir seminerin duyurusunu İnternet'ten bulduğumu düşünün. Tarihin ve saatin bana uygun olup olmadığına bakıyorum bilgisayarımda. Elektronik ajandama toplantıda olacağımı giriyorum. Yine İnternet yardımıyla seminerin yapılacağı adresi buluyorum, daha sonra başka

bir siteden adresi haritadan buluyorum ve kağıda bastırıyorum. Semineri düzenleyenlere katılacağıma ilişkin bir net düşünüyorum; tren saatlerini başka bir siteden buluyorum, ve derken günü geldiğinde tüm bu bilgileri bir araya getirerek seminere gidiyorum. Gerek duyduğum bilginin tamamını İnternet'ten edinmiş olmama karşın parçaları bir araya getiren benim; www tüm bu bilgileri içerse bile sahip olduğu veriyi, benim seminere katılmayı sağlayacak biçimde işleyemiyor, çünkü ne olup bittiğini 'anlamıyor'. İnternet bugün yalnızca insanların anlayabileceği biçimde tasarlanmış durumda. Bilgisayarlar için, eriştiğimiz bilginin hiçbir anlamı yok. Oysa sundukları bilginin ne olduğunu anlasalardı - bilgi bir bakıma bilgisayarların anlayacağı dilde etiketlenseydi - işte o zaman bilgiyi işlemede onların yardımına başvurabilirdik. Yani ben yalnızca toplantıya katılmak istediğimi bildirir, gerisini www'ye bırakabilirdim. Günü gelmeden önce gereksinim duyduğum herşey cep telefonumda, ya da benzer bir cihazda kullanımımı bekleyebilirdi. İşte bu, semantik web'in gebe olduğu devrim sayesinde gerçekleşebileceği benziyor. Bunun dışında web yardımıyla işbirliği de doruk noktaya ulaşacak: Üç boyutlu videokonferanslar olası hale gelecek; dokümanları bir kişi üretip diğerleri eleştireceğine, herkes aynı dökümana katkıda bulunabilecek; bunları hep birlikte oluşturabileceğiz.

WWW2006 sırasında çeşitli konuşmacılar İnternet'in geleceğine ilişkin başka öngörülerde de bulundu. Yakın bir zamanda yaygın biçimde cep telefonları, ya da yanımızda kolaylıkla taşıyabileceğimiz benzer cihazlarla İnternet'e ulaşmamız mümkün olacak; katılımcılar bunun önceliğinin olduğu konusunda hemfikirler. Bugünkü evrenselliğini koruması gerektiği kabul görüyor: Hangi dili konuşuyorsak konuşalım, hangi cihazı kullanıyor olursak olalım -cep telefonu, apple ya da PC-, herhangi bir yazılımdan aynı İnternet'e ulaşabilmeliyiz. Eriştığımız hıza göre farklı ödemeler yapmamız gerekebilir, ama hızı ne olursa olsun bağlandığımız İnternet aynı olmalı. (Söylentilere göre ABD'de ikili bir sistem getirme konusunda planlar var, ödediğiniz paraya göre eriştiğiniz bilgi de farklı olacak. Berner-Lee, bu tür girişimlerin önlenmesi gerektiğini savunuyor, bu tür ikili sistemlerin web'in sonunu getireceğini iddia ediyor) Bireysel gizlilik ve güvenlik gereksiniminin dengelenmesi, Berner-Lee'nin üzerinde durduğu diğer bir konu. Kimlik hırsızlıklarının önüne geçmeyi sağlayacak sistemler olmalı; ama bu, kuralı çiğneyenlerin yakalanmasına elverişli biçimde tasarlanmalı.

İşte bu güvenlik sistemi var olduğunda doğan her bebeğin bir web kimliği olabilecek ve bu dijital kimlik bebekle birlikte büyüyecek. Böylesi öneme sahip verilerin bir arada bulunması bizlere tüyler ürpertici gelse de İnternet'le büyüyen bugünün çocuklarının, bu dijital kimlikleri kendi bebekleri için kabul etmeleri çok daha olası. Bunun için bizim zamanımızla 10-20 yıl (web zamanıyla 46-92 yıl) beklememiz yeterli olacak.

